

INTRODUCERE

Sintaxa frazei pe înțelesul tuturor este un instrument de lucru cu caracter normativ, redactat din considerente didactice. Se adresează în primul rând studenților facultăților de profil filologic și are scopul de a prezenta, clarifica și consolida câteva chestiuni punctuale legate de diferențele de abordare, de interpretare și de structură care s-au impus în gramatica limbii române contemporane odată cu apariția lucrării *Gramatica de Bază a Limbii Române*, apărută la editura Univers Enciclopedic Gold, în 2010. Raportarea comparativă a gramaticii românești tradiționale la cea modernă este metoda pe care se bazează lucrarea. Sunt tratate și explicate în detaliu cu precădere situațiile care ar putea fi considerate dificultăți.

Bogată în exemple (preluate în primul rând din sursa academică), lucrarea sintetizează informația, aducând în discuție mai ales deosebirile dintre abordarea vechii gramatici și cea actuală. Dintre chestiunile care aduc noutăți de fond semnalate în *Gramatica de Bază a Limbii Române* merită evidențiat faptul că nu mai există atributul, iar propozițiile subordonate stau sub semnul unicității determinării, apărând noi tipuri de subordonate necircumstanțiale. Pe de altă parte, propoziția completivă indirectă tradițională este acum divizată în completivă indirectă și completivă prepozițională. Completiva directă este completivă directă și completivă secundară. Apar predicativa suplimentară, completiva obiectului direct, a predicatului, completiva comparativă, considerată circumstanțială, derivată din subordonata completivă circumstanțială de mod, iar în alte lucrări, completivă necircumstanțială. Un alt aspect pe care l-am luat în considerare a fost faptul că propozițiile subordonate nu mai constituie capitol separat în

gramatica modernă, ci apar la finalul părților de propoziție, reprezentând o manifestare a acestora la nivelul frazei. De asemenea, acestea sunt clasificate ca fiind propoziții subordonate în funcție de elementul introductiv sau subordonator. De aceea, întâlnim propoziții subordonate relative și propoziții subordonatoare conjuncționale.

Prin urmare, lucrarea de față se constituie ca o analiză comparativă la nivel formal între cele două gramatici, cea tradițională și cea modernă, cu scopul de a clarifica, în linii mari, diferențele teoretice la nivel sintactic.

PARTEA I

Capitolul I – SINTAXA

1.1 Sintaxa între tradițional și modern

Atunci când ne referim la știința lingvistică, disciplina care studiază structurile propoziționale se numește sintaxă.

Sintaxa este a doua secțiune a gramaticii tradiționale, *„care are ca obiect de studiu îmbinarea cuvintelor în unități sintactice, acestea (unitățile sintactice) implicând - în afara „detaliilor” (topica, continuitatea/discontinuitatea, afirmația/negația) - raporturile sintactice și funcțiile sintactice.”*¹

Sintagma este o construcție cu un număr minim de elemente care se caracterizează prin autosuficiență semantică și structurală.

Odată cu apariția Gramaticii de Bază a Limbii Române, se propune o abordare *„morfosintactică”*, renunțându-se la divizarea gramaticii în morfologie și sintaxă. Se propune o nouă abordare prin introducerea perspectivei morfosintactice. *„Clasele lexico-gramaticale și grupurile sintactice sunt urmărite, în același timp, sub aspect sintactic (organizarea internă a grupului și locul de inserare a fiecăruia în ansamblul propoziției) și sub aspect flexionar (trăsături flexionare ale centrelor de grup, în ipostaza lor de centre flexibile).”*²

Prima parte a cărții propune o morfologie a claselor flexionare și o sintaxă a grupurilor, tot aici apărând și propozițiile subordonate, corespunzătoare sintaxei. Partea a II-a a cărții analizează funcțiile sintactice, totodată și propozițiile

¹ Dimitriu, C., *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*, Ed. Institutul European, Iași, 2002, p. 857.

² *Gramatica de Bază a Limbii Române*, Caiet de exerciții, Ediția a II-a, Ed. Universul Enciclopedic Gold, București, 2016, p. 3, coord. Pană Dindelegan, G.

subordonate corespunzătoare. Se poate observa faptul că propozițiile subordonate apar la finalul funcției sintactice. O deosebire fundamentală este faptul că, în carte, propoziția subordonată corespunzătoare subiectului este denumită propoziție relativă sau propoziție conjuncțională. Se ia în considerare elementul de relație. Tradițional, propoziție subordonată subiectivă, predicativă, completivă, acestea își schimbă denumirea în funcție de elementul de relație, devenind propoziții subordonate, conjuncționale și propoziții subordonate relative. Denumirile consacrate apar, totuși, în caietul de exerciții ce însoțește cartea. Dispare atributul, fiind înlocuit de modificator, posesor, cuantificator, determinant, dar apare funcția sintactică de apozitie pentru structurile apozitive.

În viziunea *Gramaticii Academiei Române* (GBLR), **sintaxa „studiază combinarea cuvintelor în grupuri de cuvinte și în propoziții, după reguli stricte, specifice fiecărei limbi, reguli care variază de la o clasă lexico-gramaticală la alta, iar în cadrul aceleiași clase, de la o subclasă la alta (de exemplu, se poate vorbi de reguli de combinare ale clasei verbului și, în cadrul acesteia, de reguli de combinare ale subclasei verbelor tranzitive, ale celor intransitiv-copulative, intransitiv-impersonale).”³**

În raport cu GALR - *Gramatica limbii române* editată de Academia Română în 2005, GBLR - *Gramatica de Bază a Limbii Române* propune o nouă viziune, aceea de recunoaștere a funcțiilor proprii grupului nominal, determinant, cuantificator, modificator și posesor, renunțând la funcția sintactică, de atribut, care era prezentă în GALR.

1.2 Relații sintactice

Relația sintactică este un „factor de coeziune care asigură îmbinarea unităților sintactice inferioare în unități sintactice superioare, și anume îmbinarea părților de propoziție în propoziție și a propozițiilor în frază. Prin raporturi sintactice înțelegem relațiile/legăturile - marcate lingvistic - ce apar la nivelul unităților sintactice (propoziția, partea de propoziție, fraza,

³ *Ibidem*, p. 15.